

אם עשה תשובה על שאר עבירות, הגם שאוכל ועושה מלאכה – יש לשמוע מדברי הראשונים שמתכפר על עבירות אותן ששב מהן. ו"ל. מאידך נראה ללמוד מדברי הרמב"ם (תשובה א, ג, שגגות ג, י) שדברים שצריך עליהם את כפרת היום, אם אינו מאמין בכפרתו לא מתכפר לו אפילו עשה תשובה עליהם.

ד. שעיר המשתלח – וידידיו, עם עיצומו של יום. וערשב"א מכפר על כל עבירות שבתורה. לרבי, אפילו ללא עשיית תשובה (מלבד בשלש עבירות הנ"ל ומלבד כרת דיומא לרבא, כאמור). ולחכמים, מכפר על הכל בתשובה.

א. הרמב"ם כתב שעל הקלות מכפר שעיר המשתלח אף ללא תשובה. ויש מפרשים שכן היא דעת חכמים, ופסק כמותם.

ב. התוס' צדדו לתירוץ אחד שהשעיר מכפר אף על עבירות שנעשו במשך היום לאחר שילוחו, שנאמר בו כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם. והרשב"א צדד שמכפר אף על עבירות שנעשו בזמן שילוחו ממש [ובזה שונה הוא מכפרת היום שאינו מכפר בשעת העבירה].

ג. עוד יש עבירות חמורות שאינם מתמקקים אלא ביסורין או במיתה, כמפורט ביומא.

לדברי רבי יהודה, שעיר המשתלח מכפר גם על הכהנים, ועל כהן משיח. ולדברי רבי שמעון, הכהנים מתכפרים בוידויו של הכהן הגדול על פרו, ולא בשעיר המשתלח. מדברי הרמב"ם נראה שנקט כרבי יהודה (כמובא לעיל ב).

חלוקות הדעות בין הראשונים, ביום הכפורים ללא שעיר המשתלח, האם מכפר כפרה מסוימת בלבד, או כפרה גמורה [ולפי זה נפ"מ בשילוח שעיר שמכפר מיד בעשייתו ואילו היום אינו מכפר אלא בסופו. ונחלקו בדבר בירושלמי, האם היום מכפר בכל שעה ושעה או רק בסופו. עתוס' ורשב"א]. וי"א שאינו מכפר על כריתות ומיתות ב"ד. ע"ע חילוקי כפרה ביומא פה-פו.

דף יד

יט. על מה ולמה שני הוידויים שבפרו של אהרן? ועל מה מכפר מתן דמו?

שני הוידויים האמורים בפרו של אהרן (וכפר בעדו... וכפר בעדו...), לדעת רבי יהודה – אחד לו ולביתו, ואחד עליו ועל אחיו הכהנים [כדתניא דבי רבי ישמעאל כך מדת הדין נוהגת, מוטב יבוא זכאי וכפר על החייב ואל יבוא חייב וכפר על החייב], שמכפר עליהם בטומאת מקדש וקדשיו שאין בה ידיעה בתחילה ויש בה ידיעה בסוף – כנגד השעיר החיצון אשר לשאר העם.

לדעת רבי שמעון, וידוי אחד כנגד השעיר החיצון אשר לעם כאמור, וידידי שני מכפר על שאר עבירות הכהנים – כנגד שעיר המשתלח המכפר על עבירות העם.

מתן דם הפר מכפר על הכהנים בטומאת מקדש וקדשיו שיש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף (שתולה עד שיוודע), וכן על זדון טומאת מקדש וקדשיו – כנגד שעיר הפנימי אשר לעם.

א. הרמב"ם (שגגות יא, ט) והמאירי הזכירו רק כפרת הכהנים בזדון טומאה, ולא תליה ליש בה ואין בה (ויש מצדדים שבשוגג מתכפרים הכהנים בשעיר, אך קשה על כך מהגמרא. ע' לחם משנה ומראה הפנים

ובחזו"א; או"ש עיוהכ"פ ג,ג. וע' בלשון רבנו יהונתן מלונגיל לאידך גיסא, שכפרת ודון לכהנים בפר אינה מוסכמת. ולענין כפרת הכהנים בשוגג שאין בו ידיעה לא בתחילה ולא בסוף – ע' לעיל ב).
ב. כתבו התוס' שאף לרבי שמעון היה מזכיר בפירוש את אחיו הכהנים רק בוידוי השני. ומדברי הרמב"ן והריטב"א מבואר שאין סוברים כן.

פרק שני

- כ.** חיוב קרבן עולה-ויורד בטומאת מקדש וקדשיו – האם נצרכת לו ידיעה בתחילה, ואיזה סוג של ידיעה?
- לדברי רבי ישמעאל (ע' להלן יט), אין צריך ידיעה בתחילה כדי להתחייב קרבן עולה ויורד. ואולם סתם משנתנו מצרכת ידיעה.
- ידיעה זו ענינה שידע נגע בשרץ ונטמא [בין שידע בשעה שנגע בין לאחר מכן (רש"י). ונחלקו הדעות כשיודע שהוא טמא אך אינו יודע מקור טומאתו, שרץ או נבלה. ע' להלן יח]. ולדעת רבי די בידיעת בית רבו – שלמד אי פעם שהנוגע בשרץ נטמא (וגם ידע כשנגע בשרץ, אלא שלא שם על לבו שהוא טמא כי לא קישר את שתי ידיעותיו. (עפ"י רש"י). ויש חולקים וסוברים שאין צריך שידע שנגע. רמב"ן).
 כל שאר התנאים אינם סוברים כן (תוס'). ולכן הלכה שידיעת בית רבו אינה ידיעה אלא צריך לידע בפועל שהוא טמא (עפ"י רמב"ם שגגות יא,א ומאירי; מנחת חינוך קכג וחזו"א).
 ידע עיקר הטומאה אלא שלא ידע הלכותיה (מעולם) – תלוי, אם לא ידע דבר המפורש שכל תשב"ר יודעים אותו – היות וידע עיקר הטומאה, נחשבת זו לידיעה, כגון שלא ידע אם צב מטמא או צפרדע – כיון שהכל יודעים זאת אין כאן העלמה שהיה לו לשאול, והוא מזומן ועומד להיודע, וא"צ לחכם שבביל כך (כן פרש"י ועוד ראשונים), אך אם לא ידע דבר שאינו מפורש, כגון אם מטמא בכעדשה אם לאו – ספק אם יש כאן 'ידיעה' בתחילה מפני שידע את עיקר הטומאה, אם לאו – שהרי אינו יודע שמטמא בכעדשה.
א. יש אומרים שאם סבור שהצב אינו מטמא – אין כאן 'ידיעה', ורק כשיש לו ספק בדבר החשיבוהו לידיעה (ערמב"ן וריטב"א. וכן לפר"ח שלא דנו בגמרא על 'ידיעה', העלמה כזו אינה ידיעה. כ"כ הריטב"א).
ב. לפירוש ר"ח וריטב"א, הספק הוא לענין העלם; האם חוסר ידיעתו בהלכות השרץ [כשהוא מסופק. עריטב"א] נחשבת 'העלמה' אם לאו.
 [למש"כ הריטב"א שה'העלמה' שבכאן היינו ספק, יש לשמוע שהמסופק בשיעור נחשב שוגג לחיוב קרבן. ואעפ"י שהיה לו להימנע ומדוע אינו קרוב למזיד. צ"ל שלא עלה בלבו להסתפק בדבר ונפתה לדמות שאין בעדשה שיעור חיוב. ויש לשמוע לכל כיו"ב, שכל שיצרו מפתנו בהוראת התר, נחשב 'שוגג', וכדכתיב ביחזקאל 'מאיש שגה ומפת'. וצ"ב].
 כיוצא בזה נסתפק רבי ירמיה בן בבל כשידע עיקר מציאותו של מקדש ולא ידע מקומו, האם זו ידיעה אם לאו. תיקן.
א. מספק, נראה שאינו מביא קרבן – שמא יכניסו חולין בעזרה, ורק במחוסר כפורים הנצרך להתירו בקדשים, באה חטאת העוף על הספק (רמב"ם שגגות יא,ב).
ב. הגם שהגמרא העמידה הספק אליבא דרבי שידיעת בית רבו שמה ידיעה, נראה מגרסת כמה ראשונים שגם אם לאו שמה ידיעה יש ספק. וכן מבואר ברמב"ם (עפ"י לקוטי הלכות).
 ודעת המאירי שרק לרבי הדבר מסופק, אבל להלכה שידיעת בית רבו לאו שמה ידיעה, ודאי אין כאן 'ידיעה' ופטור.

ג. התוס' העמידו הספק בזמן הזה דוקא, אבל בזמן הבית שהכל יודעים המקדש – אין זה נחשב חסרון בידיעה שהרי הכל מכירים את המקדש והיה לו לשאול. והריטב"א חולק.
 ד. לרבי עקיבא הפוסק בהעלם מקדש, יש אומרים שבאופן זה שאינו יודע מקומו – ודאי פטור אף על פי שנעלמה ממנו גם הטומאה (כן נקט הריטב"א). ויש אומרים שבודאי חייב בהעלם טומאה [שלשיטתו אין צריך 'ידיעה' במקדש], ורק אם נעלם ממנו ענין המקדש לגמרי פטור (ע' ר"י בן מגאש ורמב"ן).

בספר תורת חיים (יג) חידש – שלא כהנחה הפשוטה בראשונים שם – שבטומאת מקדש וקדשיו חייב אף מי שלא שב מידיעתו, שאין לנו ללמדה משאר שגגות שהרי שונה היא שנצרכת לה ידיעה בתחילה.

דף טו

כא. א. במה שוים ובמה שונים קידוש המשכן וכליו בדורו של משה וקידוש העזרות וכלי המקדש לדורות?

ב. כיצד מקדשים את העיר?

ג. כיצד מקדשים את העזרה?

ד. האם ניתן לקדש את העזרה במנחת-חמץ, ומדוע?

א. קידוש העזרה נעשה במלך ונביא ואורים-ותומים וסנהדרין של שבעים ואחד – כשם שהיה במשכן (ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו, וכן תעשו – לדורות. ושם היה משה שהוא מלך ונביא ואחיו כהן גדול, ואו"ת ושבעים זקנים. רש"י)

יש אומרים שאמנם המשכן לא נעשה על פי אורים ותומים אבל נעשה על פי דיבור ממש שדיבר עם משה, אך לדורות אין די בנביא אלא צריך גם דיבור על ידי אורים ותומים. ויש אומרים שאף לדורות אין צריך שאלה באו"ת אלא די שיהיו הם קיימים.

ואולם קידוש הכלים נשתנה ממה שהיה במשכן, שאז נתקדשו במשיחה ככתוב, ואילו לדורות מתחנכים בעבודה (וימשחם ויקדש אתם – אותם במשיחה ולא לדורות במשיחה אלא בעבודה, ככתוב כלי השרת אשר ישרתו בם בקדש).

משמע בתוס' שקידוש הכלים במשכן היה נצרך כל אותם דברים שנצרכו למקדש, ע"א זקנים וכד'.

ב. קידוש העיר נעשה על ידי שתי תודות. נוטלים מכל אחת לחם חמץ אחד (מאירי), ומהלכים עם הלחם סביב לעיר, שתי הלחם קדימה ובית דין וכל ישראל לאחריהם (כפרש"י).

א. בפירוש הר"י מלונגיל נקט כפשט המשנה, שבית דין מהלכים לפני נושאי הלחם [וייתכן שיש לכוון זאת בגמרא לפי גרסת הגר"א]. אבל ברמב"ם (בית הבחירה ויב) מפורש כפרש"י.

ב. לפרש"י היו מהלכים מחוץ לחומה. וכן נטה הרשב"א לפי משמעות פשט הגמרא. ולפי"ז – כתב הרשב"א – היתה החומה מתקדשת, ואף מחוץ לחומה קצת – מקום הילוך התודות. והתוס' חולקים וסוברים שהיו מהלכים בפנים החומה ודעתם לקדש עד החומה ממש או אף את עובי החומה והחלונות [אבל לא מחוצה לה], או שהיו מהלכים על עוביה (עריטב"א).